

اصلاحات قانون اساسی گرجستان

اصلاحات قانون اساسی گرجستان که یکی از شعارهای اصلی حزب حاکم در انتخابات پارلمانی سال 2016 این کشور بود پس از مجادلات و مخالفت‌های فراوان احزاب مخالف و رییس جمهور این کشور در سومین نشست فوق العاده ای که 26 سپتامبر برابر با 4 مهر ماه در پارلمان گرجستان برگزار شد به تصویب رسید.

آران نیوز-اصلاحات قانون اساسی گرجستان که یکی از شعارهای اصلی حزب حاکم در انتخابات پارلمانی سال 2016 این کشور بود پس از مجادلات و مخالفت‌های فراوان احزاب مخالف و رییس جمهور این کشور در سومین نشست فوق العاده ای که 26 سپتامبر برابر با 4 مهر ماه در پارلمان گرجستان برگزار شد به تصویب رسید. طبق اصلاحات جاری که پس از انتخابات ریاست جمهوری سال 2018 به اجرا در می آید، حکومت پارلمانی به طور کامل در گرجستان مستقر خواهد شد. اصلاحیه قانون اساسی گرجستان از سوی کمیسیون قانون اساسی این کشور که اکثریت اعضای آن از حزب حاکم هستند، تدوین شده که این عامل نیز اعتراض نیروهای مخالف دولت را در پی داشت. نمایندگان احزاب مخالف تاکید دارند که این پیش نویس توسط کمیسیون قانون اساسی نوشته شده است که در اختیار نمایندگان حزب رویای گرجستان قرار دارد. از دیدگاه آنها اقدام این حزب هدایت نظام سیاسی گرجستان به نظامی تک حزبی است که در آن تنها حزب رویای گرجستان توانایی نقش آفرینی دارد و سایر احزاب و گروهها از حضور در سیاسی محروم خواهند شد.

براین اساس، یکی از وعده های انتخاباتی حزب حاکم که همان شعار "قانون اساسی بهتر" بود عملی گردید. ایراکلی کوباخیدزه رئیس پارلمان گرجستان پس از تصویب این طرح با اشاره به عملی شدن وعده انتخاباتی حزب حاکم "رویای گرجستان" تصویب اصلاحیه قانون اساسی را رویداد تاریخی برای توسعه دموکراسی این کشور دانست. با این حال گرچه حزب حاکم توانسته است اصلاحات مورد نظر خود را در قالب پیش نویس به تایید پارلمان برساند اما سرنوشت قانون اساسی این کشور در دست رییس جمهور گرجستان است. در صورت مخالفت وی با پیش نویس قانون اساسی، رد آن در پارلمان نیازمند تنها 76 رای خواهد بود در حالی که پیش از این نمایندگان مخالف به 113 رای احتیاج داشتند.

تدوین طرح اصلاح قانون اساسی در گرجستان در سال 2016 میلادی و یک ماه بعد از انتخابات پارلمانی این کشور که در آن حزب حاکم "رویای گرجستان" اکثریت کرسی ها را در پارلمان به خود اختصاص داد، با هدف استقرار کامل نظام پارلمانی آغاز شد. کمیسیون قانون اساسی تدوین طرح اصلاح قانون اساسی را در ماه می سال 2017 به پایان رساند و تقدیم پارلمان کرد. کلیت این طرح در جلسه فوق العاده 23 ژوئن به تصویب رسید و جهت اصلاحات و نیز ارزیابی تغییرات اصول مورد نظر در اختیار کمیته ارزیابی قرار داده شد. کمیته مذکور نیز در تاریخ 22 سپتامبر (31 شهریور) نسخه نهایی را به پارلمان تقدیم نمود.

این پیش نویس در نهایت پس از چهار ماه مذاکره و علی رغم مخالفت‌های جدی احزاب مخالف و مخالفت گیورگی مارگولاشویلی رییس جمهور گرجستان در نهایت در شور سوم و در جلسه فوق العاده 26 سپتامبر 2017 طرح شد و در حالی که نمایندگان احزاب مخالف "جنبش واحد ملی" و "گرجستان اروپایی" در اعتراض به اصلاح قانون اساسی این جلسه را ترک نمودند، اصلاحات مذکور با رای موافق 117 نماینده در مقابل 2 رای مخالف از مجموع تعداد 150 نفر از اعضای پارلمان و بدون حضور نمایندگان احزاب مخالف به تصویب رسید.

براساس اصلاحات جدید نظام حکومت پارلمانی بر 4 اصل، مجلس قدرتمند، دولت فعال، دادگاه مستقل و رییس جمهور غیر حزبی مبتنی خواهد بود. سه موضوع، اصلاح نظام انتخابات پارلمانی، تغییر در سیستم انتخاب رییس جمهور و تعطیل نمودن شورای امنیت ملی که در ذیل به آن اشاره خواهد شد، مناقشه برانگیزترین موضوعاتی بود که در تدوین پیش نویس جدید قانون اساسی، مورد تایید احزاب مخالف و همچنین رییس جمهور نبود. الف - یکی از اهداف کلیدی و مناقشه برانگیز در اصلاحات قانون اساسی، اصلاح سیستم انتخابات پارلمانی در این کشور بود. در حال حاضر سیستم انتخابات پارلمانی گرجستان اکثریتی و تناسبی است بر اساس اصلاحات انجام شده تلاش شد که سیستم اکثریتی در انتخابات آتی حذف شود. اما این امر با مخالفت 73 نفر از نمایندگان ائتلاف اکثریت که از این طریق وارد پارلمان شده بودند مواجه شد. براین اساس حذف نظام اکثریتی و تبدیل آن به نظام پارلمانی نسبی (با تعریف حداقل 5 درصد آرا) تا انتخابات پارلمانی سال 2024 به تعویق افتاد و مقرر شد سیستم انتخابات سال 2020 مانند سابق اکثریتی و تناسبی با حد نصاب 3 درصد آرا خواهد بود. تعویق اصلاح نظام انتخاباتی پارلمانی تا سال 2024 موجب اعتراض احزاب مخالف گردید و آنرا مخالف با وعده های انتخاباتی حزب حاکم دانستند.

همچنین اضافه نمودن سیستم کرسی های اضافی که از آن با نام «Bonus system» یاد می شود از دیگر محورهای اصلاحی در نحوه برگزاری انتخابات پارلمانی است. بر اساس این سیستم که در اصلاحات که از سال 2024 اعمال خواهد شد حزبی که در انتخابات مجلس به پیروزی برسد غیر از کرسی های بدست آورده کرسی های اضافی که توسط احزاب شکست خورده که نتوانسته اند وارد پارلمان شود را نیز بدست خواهد آورد. اگرچه حزب حاکم تمایل چندانی به افزودن این سیستم به نظام انتخاباتی این کشور نداشت، لکن در نهایت به عنوان بخشی از مجموع اصلاحات در نظر گرفته شده به تصویب رسید.

ب- یکی دیگر از اصلاحات مناقشه برانگیز در قانون اساسی، نحوه انتخاب رییس جمهور بود. طبق اصلاحات جدید، مقام ریاست جمهوری از طریق انتخابات غیر مستقیم انتخاب خواهد شد. بر این اساس رییس جمهور که تاکنون با رای مستقیم مردم انتخاب می شد، توسط یک هیات انتخاباتی متشکل از 150 نفر نمایندگان مجلس، همه اعضای شوراهای عالی جمهوری خودمختار آجارا و جمهوری خودمختار آبخازیا و نمایندگان احزاب در شورای های محلی به مدت 5 سال انتخاب می شود. براین اساس هر فرد تنها می تواند در دو دوره متوالی به عنوان رییس جمهور انتخاب شود.

در این اصلاحات اختیارات رییس جمهور تغییر نخواهد کرد و کماکان وی به عنوان رهبر کشور، فرمانده کل قوا و بالاترین مقام کشور در مجامع بین المللی خواهد بود. لکن حداقل سن برای طرح نامزدی درانتخابات ریاست جمهوری از 35 سال به 40 سال افزایش یافته است.

ج- سومین موضوع مورد مناقشه در تدوین پیش نویس جدید قانون اساسی، حذف شورای امنیت ملی نهاد مشورتی ریاست جمهوری و تأسیس شورای دفاع که تنها در شرایط جنگی تشکیل خواهد شد به جای آن بود.

اهم موارد قابل ذکر ذیل نیز سایر اصلاحات مهم درج شده در پیش نویس جدید قانون اساسی را در بر می گیرد:

- اصل (اصل 5) جدید با تأکید بر مسئولیت اجتماعی دولت نسبت به شهروندان به پیشنهاد پیش نویس جدید اضافه شده است.
- دو ماده جدید در خصوص برابری حقوق زن و مرد و همچنین حقوق افراد معلول به ماده 11 اضافه گردید که از آن به عنوان نوآوری در قانون اساسی گرجستان یاد می شود.
- ماده جدیدی با تأکید بر حفاظت شدید از حریم شخصی و خانوادگی شهروندان به اصل 15 قانون اساسی افزوده شده است.
- همچنین به منظور خصوصی سازی کامل وسایل ارتباط جمعی و تکمیل آزادی های مدنی، شبکه تلویزیونی اجتماعی که در حال حاضر در اختیار نهادهای دولتی و با نظارت کمیته ای منتخب از سوی دولت مدیریت می شود مستقل خواهد شد .

• یکی از موارد مهم اصلاح قانون اساسی شامل ممنوع شدن فروش زمین های کشاورزی به اتباع خارجی است. با افزودن ماده جدیدی به اصل 19، زمین به عنوان یکی از منابع ارزشمند کشور که می تواند تنها تحت مالکیت دولت، نهاد های محلی، فرد و یا گروهی از اتباع گرجی قرار گیرد شناخته خواهد شد. براین اساس در موارد استثنایی و تنها با تصویب دو سوم از اعضای پارلمان این امکان وجود خواهد داشت تا زمین های کشاورزی، خارج از چارچوب تعیین شده در اختیار موارد غیر از عناوین ذکر شده و اتباع خارجی قرار داده شود.

• براساس تغییرات اعمال شده در اصل 26، کارگران حقوق از حقوق بیشتری برخوردار شدند و امکان دفاع موثرتری از ایشان در مقابل کارفرمایان فراهم آمده است.
• اصل 33 قانون اساسی نیز دستخوش تغییر شده و با افزودن ماده جدید، اخراج و یا استرداد اتباع کشورها در صورتی که با موازین و اصول بین المللی در تناقض باشد مجاز نخواهد بود.

واکنشهها به اصلاحات قانون اساسی

• آمریکا روند قانون اساسی گرجستان را با دقت دنبال می کند.

یان کلی سفیر آمریکا ضمن خودداری از اظهار نظر در خصوص اصلاحات قانون اساسی گرجستان در جمع خبرنگاران گفت: «آمریکا روند انجام اصلاحات در قانون اساسی گرجستان را با دقت دنبال می کند». وی افزود: «آمریکا تنها می تواند در این خصوص تجربیات خود انتقال دهد. بحث در خصوص موضوع اصلاح قانون اساسی در آمریکا سال هاست که ادامه دارد». (اینتر پرس نیوز 5 مهر)

• ارزیابی رییس پارلمان از اصلاحات جدید قانون
ایراکلی کوباخیدزه رییس مجلس پس از تصویب اصلاحات جدید در قانون اساسی در جمع خبرنگاران آن را «سندی مبتنی بر اصول تقسیم حکومت، اصول دموکراسی و اصول حقوق اجتماعی» خواند که در دراز مدت تامین کننده توسعه دموکراسی کشور خواهد بود. (نیوز پرس 5 مهر)

• واکنش دبیر پارلمانی رییس جمهور نسبت به تصویب اصلاحات قانون اساسی
انا دولیدزه دبیر پارلمانی رییس جمهور در واکنش به تصویب اصلاحات قانون اساسی در جمع خبرنگاران گفت: «تصویب این سند یک فرصت از دست رفته در راستای تدوین قانون اساسی مورد توافق و حرکت به سوی نظام دموکراسی است. وی سند جدید را قانون اساسی متعلق به یک حزب خواند. دولیدزه در پاسخ به سؤال مبنی بر وتوی رییس جمهور بر اصلاحات قانون اساسی، گفت که تصمیم رییس جمهور بلافاصله بعد از دریافت متن نهایی اعلام خواهد شد. (اینتر پرس نیوز 5 مهر)

• کوباخیدزه خواستار وتو کردن بخشی از قانون اساسی توسط رییس جمهور شد
ایراکلی کوباخیدزه رییس مجلس و حزب حاکم خواستار وتو کردن بخش های قانون اساسی در مورد کرسی های اضافی «Bonus system» از سوی رییس جمهور شد (بر اساس این سیستم که در اصلاحات قانون اساسی آورده شده از سال 2024 حزبی که در انتخابات مجلس به پیروزی برسد غیر از کرسی های بدست آورده کرسی های اضافی نیز بدست خواهد آورد). کوباخیدزه ابراز امیدواری کرد رییس جمهور پس مخالفتها و موانعی که در شش ماه گذشته در مواجهه با بررسی های اصلاحات ایفا کرده است، اکنون در این خصوص مواضع سازنده ای داشته باشد. (تابولا. جی ای 6 مهر)

ایراکلی کوباخیدزه رییس مجلس همچنین اظهار داشت، آماده است در صورت لزوم شخصاً با رییس جمهور دیدار و گفتگو نماید. وی در جمع خبرنگاران اعلام کرد: «در صورت تمایل و علاقه آمادگی دیدار با رییس جمهور در هر زمان را دارم». (اینتر پرس نیوز 6 مهر)

• پیشنهاد مارگلاشوبلی در واکنش به درخواست کوباخیدزه
گیورگی مارگلاشوبلی رییس جمهوری گرجستان در واکنش به درخواست رییس مجلس مبنی بر وتو کردن "کرسی های اضافی" پیشنهاد کرد رایزنی با احزابی که در روند بررسی های اصلاحات شرکت نموده بودند را مطرح نمود. این درحالی است که ایراکلی کوباخیدزه رییس مجلس معتقد است که رایزنی رییس جمهور با نمایندگان اکثریت و احزاب مخالف با توجه به پایان رسیدن بررسی اصلاحات قانون اساسی و تصویب آن در پارلمان نمی تواند نتیجه ای در بر داشته باشد. (اینتر پرس نیوز 6 مهر)

• واکنش دبیر پارلمانی رییس جمهور به درخواست وتو از سوی رییس پارلمان
انا دولیدزه دبیر پارلمانی رییس جمهور در واکنش به پیشنهاد رییس مجلس در خصوص وتو نمودن بخشی از اصلاحات قانون اساسی اظهار داشت: «شاهد وضعیت غیر قابل تصور هستیم، سندی که به قول رییس مجلس قرار بود سال ها کهنه نشود حتی ساعت ها هم دوام نیاورد و پس از چند ساعت از تصویب نیاز به اصلاحات دارد». (رزوانس 6 مهر)

• واکنش نماینده (UNDP) به اصلاحات قانون اساسی در گرجستان
نیلس اسکوت نماینده برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) در گرجستان در خصوص تصویب اصلاحات قانون اساسی در جمع خبرنگاران اظهار داشت: روند اصلاحات قانون اساسی در گرجستان با چالش های زیادی همراه بود. اصلاحات قانون اساسی در واقع یک روند طولانی است، در این روند گزارشات کمیسیون ونیز حائز اهمیت بوده اما از همه مهمتر رضایتمندی شهروندان است». (پیا. جی ای 6 مهر)